

Mark W. Elliott

The Heart of Biblical Theology. Providence Experienced, Surrey, England: Ashgate Pub. Ltd. 2012. VII + 187 s. £ 55.

Slår den bibelske teologis hjerte endnu? Det hævder Mark Elliott, der med denne bog leverer en nyttig oversigt over nyere bibelteologiske bidrag. Elliott selv er kirkehistoriker med speciale i Bibelens fortolkningshistorie, men hans interessefelt er bredtfavnende. Bogen ligger således i forlængelse af *The Reality of Biblical Theology* fra 2007, der særligt afdækkede spændingsfeltet mellem bibelsk teologi og fundamentalteologi.

Kapitel 1 giver et signalement af den stribe af bidrag, der kalder sig "theological interpretation". Inden for få år er der fremkommet to kommentarserier, et tidsskrift og en række antologier, der med afsæt i den kirkelige fortolkningsstradition søger efter bibelteksternes teologiske ærinde. Især kirkefædrene med deres bibelske og teologisk ortodokse fortolknninger optræder som helte. Helt rigtigt iagttager Elliott, hvordan bidragenes nærmest absurde specialisering omkring enkelte tekstbidder eller udvalgte århundreder/-tier i historien undviger det egentlige mål: At forstå *helheden* i Bibelen og dens fortolkningshistorie.

Kapitel 2 rummer en undersøgelse af fortolkningshistoriske forsøg på at indgange Bibelens teologi. Interessant påviser Elliott den uenighed, der hersker i brugen af henholdsvis *Auslegungsgeschichte*, *Wirkungsgeschichte* og *Rezeption*. Hans egen forståelse af disse begreber er ikke helt klar. *Auslegung* synes at omhandle udlægning og fortolkning som *genre*, dvs. i kommentarlitteratur, prædikener og lignende. *Wirkung* synes at omhandle, hvad *teksten selv* har udvirket på sine passive modtagere gennem tiden, hvorimod *Rezeption* synes at omhandle, hvad *modtagere* aktivt har brugt teksten til i f.eks. kunst og politik. I al fald påpeger Elliott, at som bibelsk teologi må tekstens fortolknings-, virknings- og receptions historie aldrig blive et mål i sig selv, men skal derimod pege os i retning af grundteksten og dennes krav på os.

Det fyldige kapitel 3 afsøger muligheden for at bedrive klassisk bibelsk teologi. Elliott fremhæver Göttinger-professorerne R. Feldmeier og H. Spieckermanns *Der Gott der Lebendigen: Eine biblische Gotteslehre* (2011) som et lovende bud. Dels sikrer dette værk bredden og dialogen mellem testamenterne ved både en gammel- og nytestamentlig specialist, dels tager det indsigterne fra den historiske kritik alvorligt. Dernæst behandler Elliott problemstillingen omkring "pagten", hvilket er rimeligt, når man betænker dette emnes centrale forskningshistoriske placering (Eichrodt, Kutsch). Et overraskende udblik er Ratzingers pagtsteologi, mens en 20-siders ekskursion om førmoderne pagtsforståelser forekommer malplaceret. Et sidste afsnit behandler overfladisk fremtidsudsigterne gennem en læsning af især *Jahrbuch für biblische Theologie: Wie biblisch ist die Theologie?* fra 2010. Kortfattet omtales en "Nils Peter Lemeche" (!), omend hans bidrag nedtones: "It is

the lack of shading in the black and white world that makes it hard to treat the author's arguments with respect" (s. 143).

Pagtstematikken leder over til kapitel 4, der skitserer "providence" som tema for en ny bibelsk teologi. Hvor pagten enten ses som et fremmedelement, der presses ned over teksterne, eller som et flertydigt begreb, så forbinder forsynstanken på den ene side en række temaer i Bibelen (skabelse, hellighed, kongedømme) og udfordrer på den anden side en række systematiske bestemmelser (mening, epistemologi, autoritet). Kort sagt omfatter "providence" Guds handlen både i – og omkring Bibelen. Idéen er ret god; torsoen er spinkel, men Elliott lover at udfolde forsøget i en kommende bog. Den vil jeg glæde mig til at læse.

Bogens klare gevinst er Elliotts imponerende indlæsthed i nyere engelsk og tysk litteratur, der formidler et sjældent overblik over tendenser på tværs af sprog, konfessioner og forskningstraditioner. Imidlertid er den vanskelig at læse. For det første gør indspisthed og name-dropping den uegnet for andre end dem, der i forvejen besidder de nødvendige forkundskaber. For det andet er stilen kursorisk og forvirrende. Elliott er nærmest tavs omkring sit udvalg af litteratur og dispositionen for sin præsentation. Hvad værre er, så væver nøgterne beskrivelser, citater og egne bedømmelser sig indimellem uigennemskueligt ind i hinanden, så læseren efterlades forundret over, hvem der siger hvad. For det tredje skæmmes bogen af slåfejl og manglende pausetegn. Man må ofte selv gætte, hvor et manglende ") skal sættes, og der er for mange fejl i gengivelsen af tyske citater. Summa: Elliott leverer mange skarpe og øjenåbnende iagttagelser af tendenser og interesser inden for de seneste år, der desværre står side om side med en række uheldige fejlpositioner.

Frederik Poulsen

Holger Villadsen

Nordisk Patristisk Bibliografi, Bind I: Systematisk afdeling og Bind II: Alfabetytisk afdeling, København: Books on Demand 2011 og 2012. 479 og 494 s. Kr 385 og 375 .

Holger Villadsens store anstrengelse, den omfattende patristiske bibliografi på www.patristik.dk med stort set al nordisk begået forskning og tekstoversættelse fra 1508 til i dag, er nu tilgængelig i bogform.

Bibliografiens trykte udgave udgøres af to bind, hvor det første (den systematiske afdeling) er identisk med netversionen, mens det andet (den alfabetiske afdeling) har samme indhold, men som noget nyt med alle referencer sorteret under de enkelte forskere. På den måde refererer de to bind til hinanden indbyrdes og fungerer som hinandens indeks.

Bind I følger Villadsens oprindelige tredelte systematisering af de patristiske emner på nettet, hvor cirka 6.000 bøger, artikler og oversættelser er